

ZİHİN ENGELLİ ÇOCUĞUN DOĞUMU VE AİLE

Zihin engelli bir çocuğun doğumu, gelişimi ailede de çok farklı çok çeşitli değişikliklerin nedeni olur. Anne babaların, kardeşlerin birbirlerinden, hayattan, mesleklerinden, yakın çevreden ve toplumdan da beklentileri de farklılaşır. Bu farklılıklar aileden aileye değişmekle birlikte, anne babaların kişilik özellikleri, eşlerin birbirlerine ne ölçüde yakın ve destek oldukları, yakın çevrenin ve toplumun tepkileri ve desteği bu değişikliklerin nitelik ve niceliğini etkilemektedir. Aynı zamanda, toplumun ve devletin bu çocuklara ve ailelere sunduğu hizmetlerin servislerin niteliği ve niceliği de ailelerde meydana gelen değişiklikleri etkileyen en önemli nedenlerden biridir (Gargiolu,1985).

Aile fertlerinin kendilerindeki ve yaşantılarındaki tüm bu değişiklikler, bir gelişim süreci olarak da algılanabilir. Zihin engelli bir çocuk, anne babanın ve kardeşlerin kendilerine bakışlarını ve kendilerini tekrar değerlendirme ve keşfetmelerine de yol açan bir süreç başlatır (Dale'den aktaran Akkök,1997). Aile fertleri kendi yeterlik ve yetersizliklerini, neleri başarıp başaramadıklarını deneme, görme ve ispatlama fırsatını da bulurlar.

Toplumsal bir varlık olarak da, birey ve toplum, toplumdan beklentiler, toplumdaki rollere ilişkin yeni bir sosyalizasyon süreci yaşanır; toplumda farkı özelliği olan çocuk ve bireylere karşı tutumların değişmesi ailelere ve çocuklara dönük hizmetlerin oluşturulması yönünde de yoğun bir çaba gösterilmeye başlanır. Bu ailelerin farklı bir oluşum ve gelişim içine girdiğinin göstergesidir (Akkök,1997).

Bu süreç, anne babanın ve çocuğun birlikte geliştiği, büyüdüğü bir süreç olarak da düşünülebilir. Anne baba açısından, ebeveyn olmayı öğrenme, sorumlulukların farkına varma, karar verme becerilerini geliştirme ve başkalarını da düşünmeyi öğrenme, gelişim sürecinin önemli bir bölümünü oluşturur. Anne babalar ve çocuklar birlikte hayal kırıklıklarını, kabul görmemeyi, yanlışlar yapmayı, uygun olmayan kararlar verip sonucuna katlanmayı öğrenirler; tüm bu deneyimlerden nasıl yararlanacaklarına ilişkin çeşitli başa çıkma becerilerini geliştirirler. Aile olarak, "farklı" oldukları, farklı bir mücadele ve gelişim süreci içinde olduklarını görürler ve bunu içselleştirmeyi öğrenirler. Zaman zaman yalnızlık duygularını, çaresizlik duygularını yaşarlar ve bunlarla nasıl başa çıkacaklarını deneye yanıla bularak, kendilerinin ve çocuklarının gelişimine katkıda bulunurlar (Akkök,1997).

Engelli bir çocuğun doğumu ailede yapıcı etkiler oluşturabileceği gibi ailenin içinde bulunduğu duygulardan ötürü çocuk üstünde kötü etkilere yol açabilecek istismar olgularını da gündeme getirmektedir. Erken doğan, düşük doğum kilosuna bulunan, sürekli hasta olan, sürekli ağlayan ve gibi çocuğun onu yaşatlarından farklı yapan özelliklerin olması bu riski arttırmaktadır. Çocuğun bakımını zorlaştıran, gereksinimlerini arttıran ve değiştiren bu farklılıklar genellikle çocuğun zihinsel ve fiziksel **özürlü** olması ile davranış ve duygusal problemlerinin bulunmasıdır (Bulut,1996).

Özürli çocukların istismar için risk grubu olmalarının nedenlerini araştıran çalışmalarda özellikle çocuğun aile üzerindeki etkileri vurgulanmıştır. Çocuğun kronik bir hastalığın ya da özrünün olması ailede, kızgınlık, suçluluk, öfke, üzüntü ve ikili duyguların yaşanmasına yol açmaktadır. Çocuğun bakımının özürlü ya da hastalık nedeniyle zorlaşması, gelişimsel ve eğitimsel gereksinimlerinin artması, anne baba ve aile bireylerinin stres ve kaygılarını arttırmaktadır (Sucuoęlu,1994). Ayrıca çocuğun özelliklerinin tanınmaması dolayısıyla özürlü çocuktan gerçekçi beklentilerin olmaması ve çocuğun problemleriyle başetme becerilerinin bulunmaması, anne-baba ve diğer aile bireyleri üzerindeki baskıyı arttırabilmekte, çoğu zaman anne baba öfkelerini kontrol edemeyerek şiddete yönelebilmektedirler (Solomons 1979'dan aktaran Sucuoęlu,1994).

Uzman Psikolog Nihal Özcan